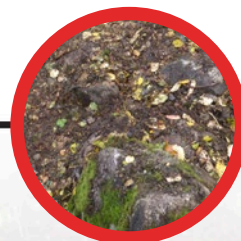

Arkeologisk utredning etapp 2 längs väg 50 mellan Medevi och Nykyrka

Sträckan Medevi – Nykyrka
Motala kommun
Östergötland
Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Östergötlands län med
sträckan för utredningen markerad i rött.*

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2019:54

Författare	Annica Ramström
Kvalitetsgranskning	Helmut Bergold
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Husgrunden A606 inom objekt 26 sedd från sydväst.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_200001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2019:54

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2 OCH
KOMPLETTERANDE ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Arkeologisk utredning etapp 2 längs väg 50 mellan Medevi och Nykyrka

Sträckan Medevi – Nykyrka
Motala kommun
Östergötland

Annica Ramström

Lst dnr 431-10078-2018 och 431-10181-2019

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Östergötland
Kommun	Motala
Landskap	Östergötland
Socken	Västra Ny

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 2 och kompletterande etapp 1
Länsstyrelsens beslutsdatum	2018-12-02
Länsstyrelsens diarienummer	431-10078-2018 och 431-10181-2019
Uppdragsnummer i Fornreg	201900010
Arkeologgruppens projektnummer	P19001 och P19045

Projektledare	Annica Ramström och Helmut Bergold
Fältpersonal	Annica Ramström och Helmut Bergold

Undersökningstid	Etapp 1: januari 2019 Etapp 2: oktober 2019
Inmätningsteknik	GPS-RTK
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

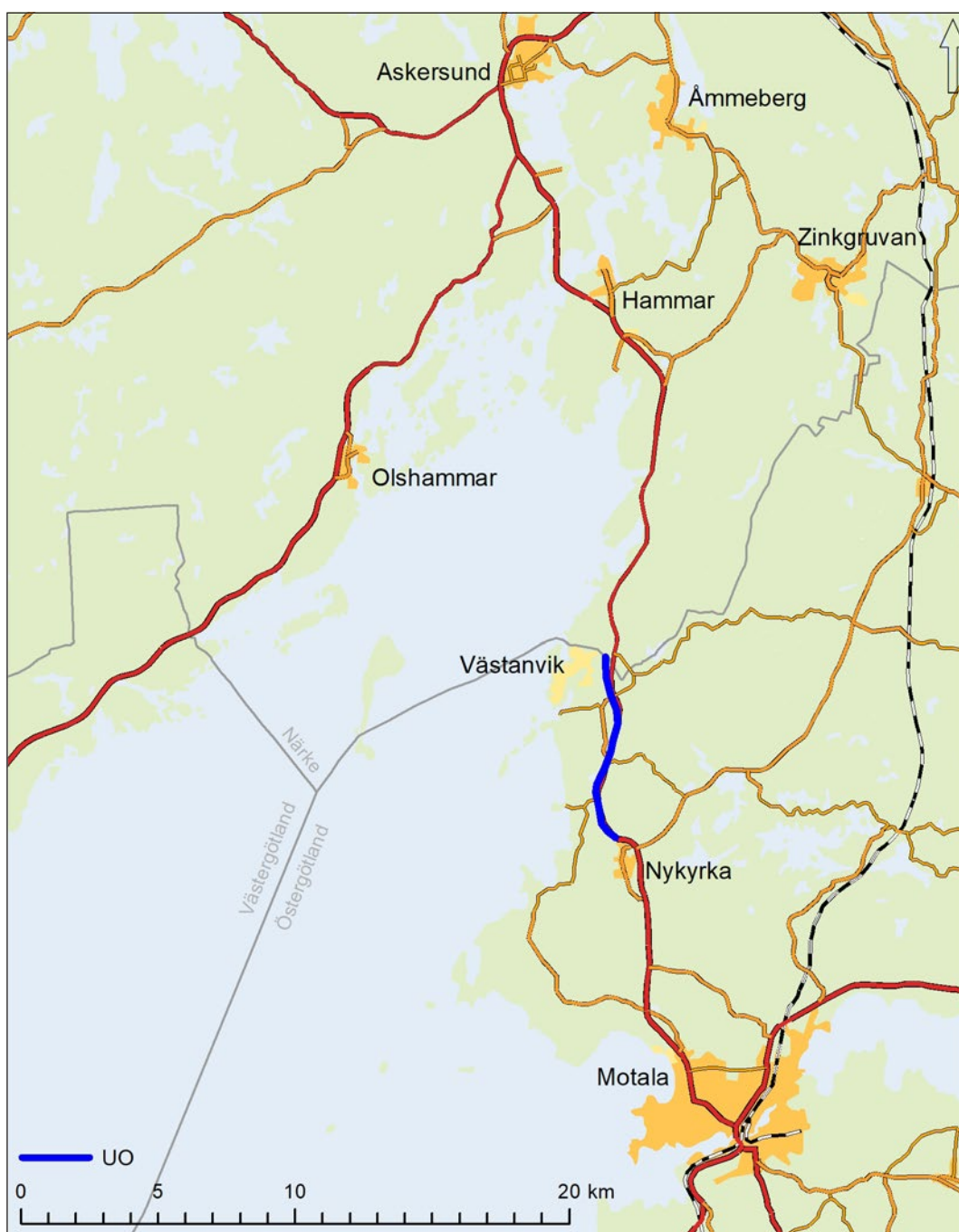
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	9
Syfte och målgrupper	10
Metod och genomförande	10
Kart- och arkivstudier,	
kompletterande utredning etapp 1	10
Fältinventering, kompletterande utredning etapp 1	10
Utredningsgrävning, utredning etapp 2	11
Kartering av objekt 101, utredning etapp 2	11
Resultat kompletterande arkeologisk utredning etapp 1	12
Objekt 100, boplatssläge	12
Objekt 101, lägenhetsbebyggelse	12
Resultat arkeologisk utredning etapp 2	14
Objekt 4, del av boplatssläge, ej fornlämning	14
Objekt 9, del av boplatssläge, fornlämning	16
Objekt 9A, boplatssläge, ej fornlämning	16
Objekt 9b, boplat, fornlämning, L2020:619	16
Objekt 13 och 14, boplatsslägen, ej bedömda	18
Objekt 22, fossil åker, övrig kulturhistorisk lämning, L2020:621 och boplatssläge, ej fornlämning	19
Objekt 23, plats för torplämning, ej fornlämning och boplatssläge, fornlämning, L2020:625	21
Objekt 25, lägenhetsbebyggelse, ej fornlämning	22
Objekt 26, lägenhetsbebyggelse, fornlämning, L2020:629	23
Objekt 30, del av boplatssläge, ej fornlämning och objekt 31, stenkammargrav, L2010:5410 (Västra Ny 110:1)	24
Objekt 32, del av boplatssläge, ej fornlämning och plats med tradition, L2010:6498 (Västra Ny 86:1), övrig kulturhistorisk lämning	26
Objekt 34, boplatssläge, ej fornlämning	26
Objekt 100, boplatssläge, ej fornlämning	28
Objekt 101, lägenhetsbebyggelse, fornlämning, L2020:632	29
Utvärdering av resultaten	
i förhållande till undersökningsplanen	30
Referenser	31
Bilagor	32
Bilaga 1. Schakttabell	32
Bilaga 2. Anläggningstabell	36

Figur 1. Karta över väg 50, området för ombyggnad markerat med blått.
Skala 1:250 000.

Sammanfattning

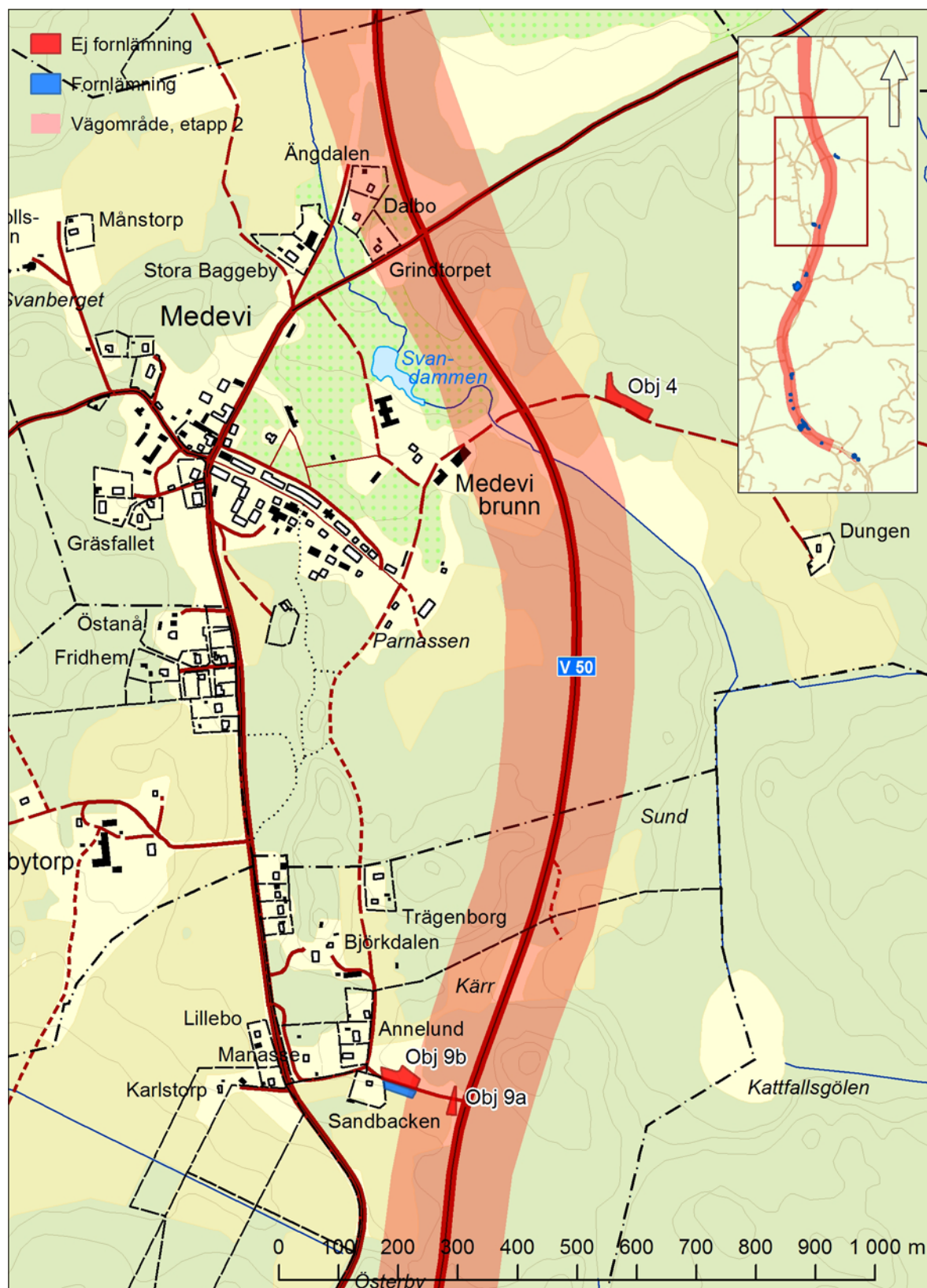
Arkeologgruppen AB har under år 2019 genomfört en kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 och en arkeologisk utredning etapp 2 inför ombyggnaden av väg 50 inklusive lokalvägar mellan Nykyrka och Medevi i Motala kommun, Östergötland.

Från den arkeologiska utredningen etapp 1 (Ramström 2013) var tolv objekt aktuella för den arkeologiska utredningen etapp 2 och från den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1, som ingår i denna rapport, var två objekt aktuella. Nedan följer en sammanställning över objektens antikvariska status efter utredningen etapp 2.

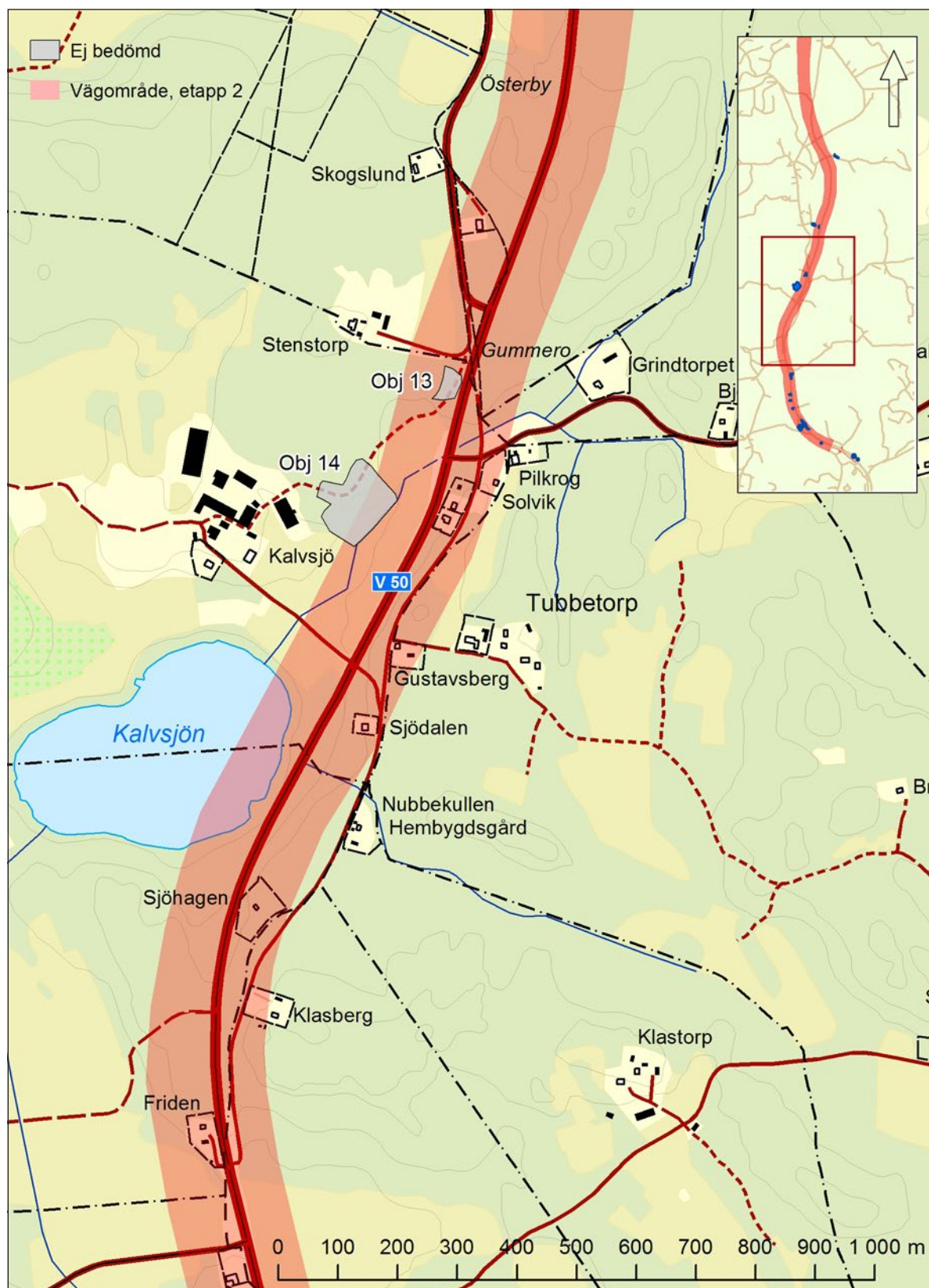
Objekt	Typ	Lämningsnr	Antikvarisk status
4	Boplatsläge		Ej fornlämning
9a	Boplatsläge		Ej fornlämning
9b	Boplatsläge	L2020:619	Fornlämning
13	Boplatsläge		Ej bedömt
14	Boplatsläge		Ej bedömt
22	Boplatsläge		Ej fornlämning
22	Fossil åker	L2020:621	Övrig kulturhistorisk lämning
23	Lägenhetsbebyggelse		Ej fornlämning
23	Boplatsläge	L2020:625	Fornlämning
25	Lägenhetsbebyggelse		Ej fornlämning
26	Lägenhetsbebyggelse	L2020:629	Fornlämning
30	Boplatsläge		Ej fornlämning
31	Stenkammargrav	L2010:5410	Fornlämning, borttagen
32	Boplatsläge		Ej fornlämning
34	Boplatsläge		Ej fornlämning
100	Boplatsläge		Ej fornlämning
101	Lägenhetsbebyggelse	L2020:632	Fornlämning

Tabell 1. De arkeologiska objektens antikvariska status efter den arkeologiska utredningen etapp 2.

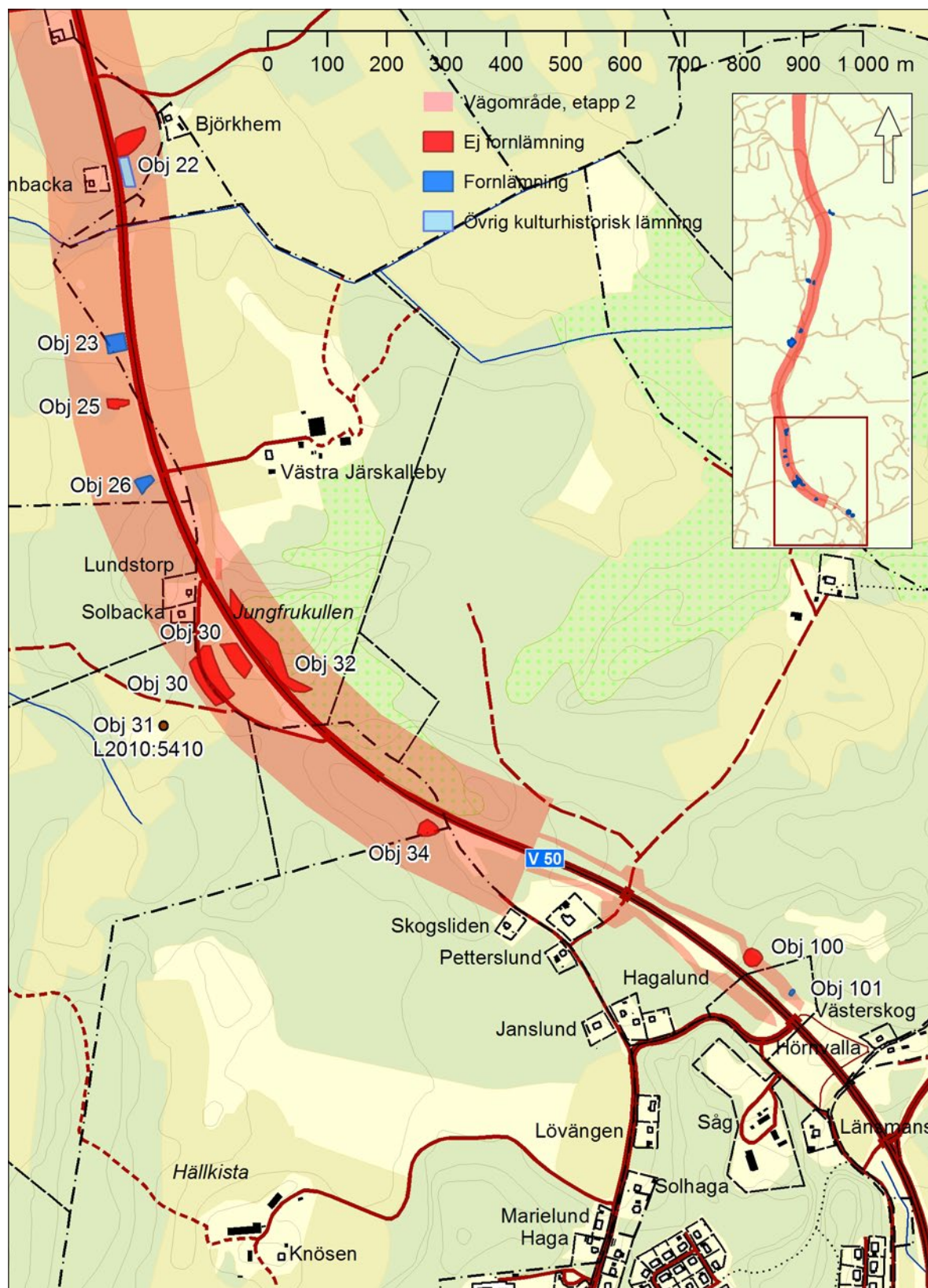
Objekt 14 kom aldrig att bedömas antikvariskt då det togs bort ur utredningen på grund av ändrat vägval för en lokalväg till Kalvsjö gård. Denna ändring kom även att påverka objekt 13, där utredningsområdet minskades så att det som blev kvar var en korridor där en starkströmskabel var nedlagd, vilket gjorde att inte heller objekt 13 bedömdes antikvariskt.

Figur 2a–c) Översiktskartor med utredningsområdet och samtliga objekt markerade.
Skala 1:10 000 med infälld plan i skala 1:100 000.
2a) Norra delen

Figur 2a–c) Översiktskartor med utredningsområdet och samtliga objekt markerade.
Skala 1:10 000 med infälld plan i skala 1:100 000.
2b) Mellersta delen

Figur 2a–c) Översiktsskator med utredningsområdet och samtliga objekt markerade.
Skala 1:10 000 med infälld plan i skala 1:100 000.
2c) Södra delen

Inledning

Inför ombyggnad av väg 50 och därtill hörande lokalvägar mellan Nykyrka och Medevi, Västra Ny socken, Motala kommun, Östergötland, har Annica Ramström och Helmut Bergold från Arkeologgruppen AB genomfört en kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 och en arkeologisk utredning etapp 2. Den kompletterande utredningen etapp 1 gjordes i januari år 2019 och den arkeologiska utredningen etapp 2 i oktober år 2019. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Östergötlands län och uppdragsgivare var Trafikverket.

Utredningsområdet för den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 bestod av en cirka 450 meter lång sträcka, med en bredd om 10–50 meter på båda sidor om väg 50, norr om den norra avfarten till Nykyrka (se figur 2a–c).

Den arkeologiska utredningen etapp 2 omfattade objekten 4, 9, 13, 14, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 32, 34 från den arkeologiska utredningen etapp 1, som genomfördes år 2013 (Ramström 2013). Från den kompletterande utredningen etapp 1, som genomfördes i januari år 2019 gick två objekt vidare till utredningen etapp 2, objekt 100 och 101.

Utredningsområdets kulturmiljö och historiska utveckling redovisas i rapporten som berör den arkeologiska utredningen etapp 1 från år 2013 och kommer endast beskrivas schematiskt i föreliggande rapport när så behövs för förståelsen av resultaten (Ramström 2013).

Syfte och målgrupper

Syftet med den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 och den arkeologiska utredningen etapp 2 var att ta reda på om fornlämningar skulle komma att beröras av den planerade utbyggnaden av väg 50 med tillhörande lokalvägar.

Utredningen skulle, om möjligt, preliminärt avgränsa eventuella nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet.

Resultaten från utredningen skall vara av sådan kvalitet att Länsstyrelsen i Östergötlands län ska kunna använda dem i den fortsatta tillståndsprövningen. Resultaten ska också vara av en sådan kvalitet att de ska kunna utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. De ska även kunna användas som underlag i Trafikverkets fortsatta planering.

Utredningens målgrupper är främst Länsstyrelsen i Östergötland och Trafikverket.

Metod och genomförande

Den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 omfattade kart- och arkivstudier samt fältinventering. Den arkeologiska utredningen etapp 2 omfattade utredningsgrävning med maskin samt handgrävning av 1×1 meter stora rutor med sållning av materialet i rutorna.

Kart- och arkivstudier, kompletterande utredning etapp 1

Kart- och arkivstudierna genomfördes i de digitala arkiven på nätet. De omfattade en närmare genomgång av KMR (Kulturmiljöregistrets söktjänst Fornreg) samt en kontroll av eventuella tidigare utredningar eller undersökningar i området. Det historiska kartmaterialet analyserades utifrån Lantmäteriets historiska kartmaterial som omfattar Rikets allmänna kartverk, Lantmäteristyrelsens arkiv och Lantmåterimyndighetens arkiv. Statens Historiska Museums fynddatabas användes i syfte att spåra eventuella arkeologiska lösfynd i området.

Fältinventering, kompletterande utredning etapp 1

Fältinventeringen innebar att utredningsområdet besiktigades okulärt i syfte att hitta ej tidigare kända forn- och/eller kulturlämningar ovan mark samt för att bedöma eventuella boplatslägen som skulle kunna bli aktuella för en arkeologisk utredning etapp 2. Nyfunna lämningar och boplatslägen mättes in med en handhållen GPS, beskrevs och fotograferades.

Utredningsgrävning, utredning etapp 2

Utredningsgrävningen genomfördes som sökschaktsgrävning med grävmaskin. Inom de objekt som tidigare bedömts som eventuella stenåldersboplatser handgrävdes 1×1 meter stora rutor i schakten efter att grästorven tagits bort. Rutorna grävdes till ett djup av 0,1–0,15 meter. Materialet i rutorna sållades med ett 4 millimeters handsåll.

Samtliga schakt grävdes ner till orörd marknivå och lades därefter igen. Alla schakt, rutor och anläggningar mättes in med handhållen GPS och beskrevs. Schakt och anläggningar fotodokumenterades.

Kartering av objekt 101, utredning etapp 2

Samtliga synliga ingående lämningar inom bebyggelseenheten objekt 101 karterades och mättes in med handhållen GPS samt gavs utförligare beskrivningar än de som gjordes vid utredningen etapp 1.

Samtliga nyfunna lämningar har fått antikvarisk status och registrerats in i KMR (Kulturmiljöregistret).

Resultat kompletterande arkeologisk utredning etapp 1

Den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 gjordes inom två ytor söder om, och i direkt anslutning till, det område som genomgick en arkeologisk utredning etapp 1 år 2013 (Ramström 2013). Ytorna, som var cirka 450 meter långa och 10–50 meter breda, var belägna öster och väster om befintlig väg 50.

Vid fältinventeringen uppmärksammandes två objekt, ett möjligt boplatsläge objekt 100, och en syllstensgrund, objekt 101.

Objekt 100, boplatsläge

Boplatsläge, stenålder, cirka 50×50 meter stort. Objektet är beläget på en stenfri platå som övergår i en kraftig sydsluttning, cirka 140 meter över havet, med en vindskyddande bergsrygg i nordväst. Ytan är idag beväxt med gles blandskog.

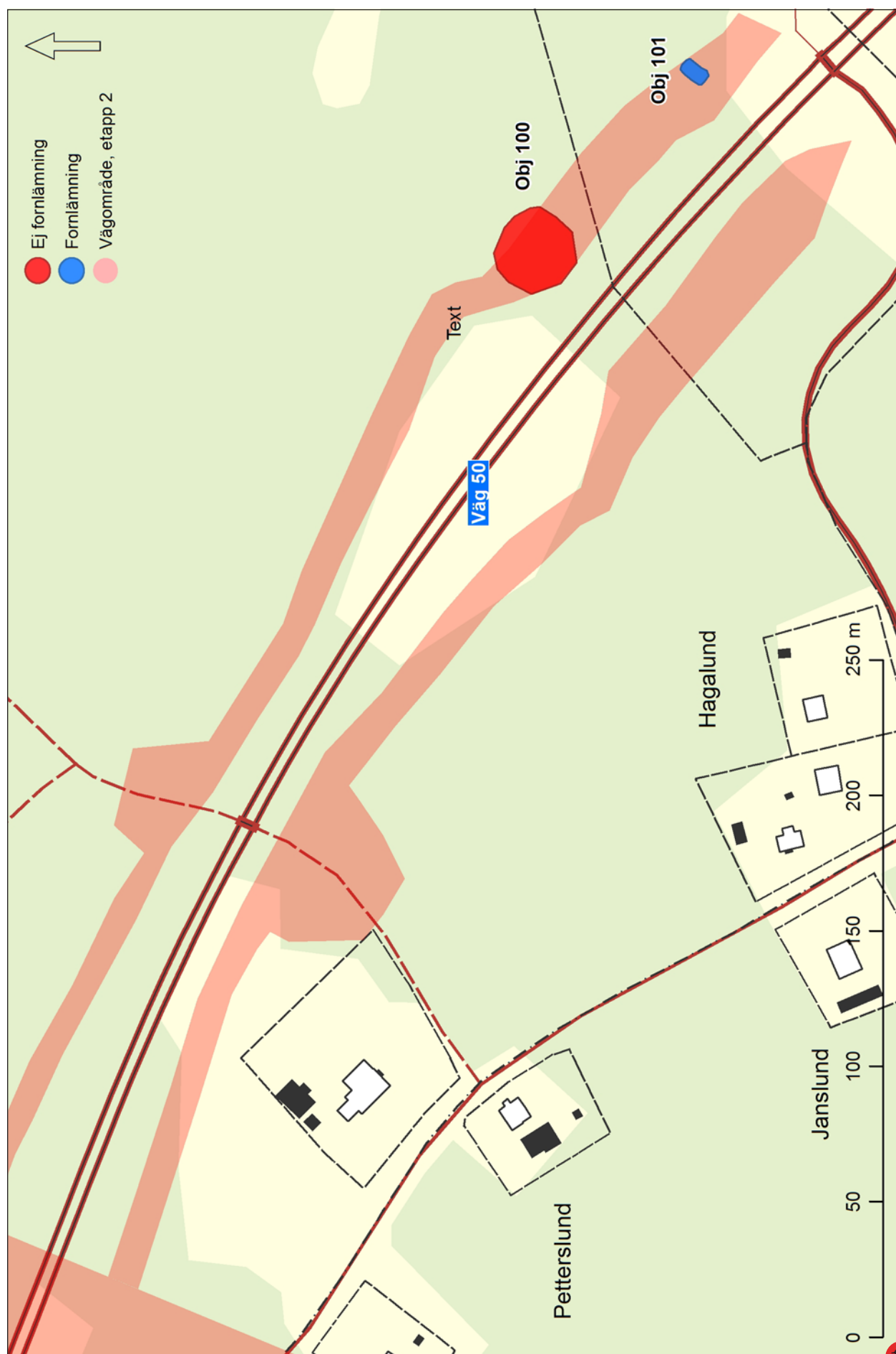
- *Status: möjligt boplatsläge*
- *Skador: inga*
- *Avgränsning: avgränsad topografiskt*

Objekt 101, lägenhetsbebyggelse

Lägenhetsbebyggelse efter torpet Hållan med synliga syllstensrader i norr och söder, cirka 6 meter långa och 0,2 meter höga av natursten i storleken 0,3–0,4 meter. Tydligt spisiröse i norr, cirka 2×2 meter stort och 0,9 meter högt. Lägenhetsbebyggelsen är belägen på en platå i förhållande till den grusväg som återfinns i söder och väster. Delar av hustomten är skadad av urschaktning mot norr. Platsen är avgränsad topografiskt mot norr, söder och väster.

- *Status: fornlämning*
- *Skador: urschaktning mot norr och förmodligen mot väster i samband med anläggandet av grusvägen som leder in till ett sandtag.*

Både objekten kom att ingå i den arkeologiska utredningen etapp 2 (se sidorna 28–30).

Figur 3. Karta över utredningsområdet för etapp 1 med objekt 100 och 101. Skala 1:10 000.

Resultat arkeologisk utredning etapp 2

Objekt 4, del av boplatsläge, ej fornlämning

Av det 8 100 kvadratmeter stora boplatsläget utredningsgrävdes cirka 2 100 kvadratmeter i den södra delen. Resterande boplatsläge är ej utredningsgrävt och kvarstår därmed som möjlig fornlämning. Det röjningsröse och de stenrader som påträffades vid fältinventeringen år 2013 är belägna utanför det nu aktuella utredningsområdet för etapp 2.

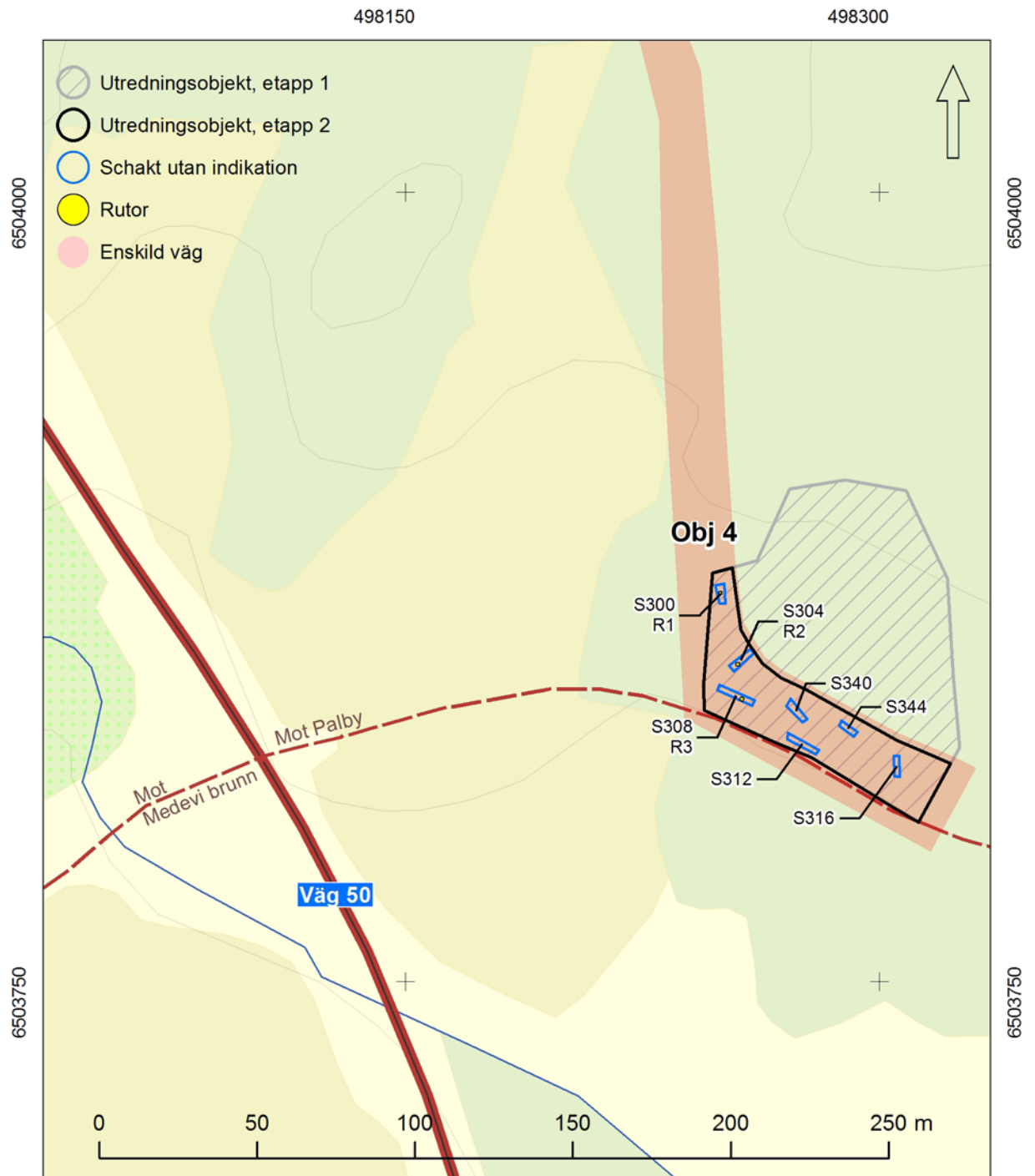
Topografin inom utredningsområdet utgjordes av en förhållandevis plan och stenfri yta i den västra delen, medan den östra delen hade synliga moränblock eller större stenar i ytan. Platsen har tidigare varit beväxt med en tät granskog, vilken avverkades inför den arkeologiska utredningen etapp 2.

Inom ytan drogs sju schakt om 7–11 meter med ett djup av 0,1–0,4 meter. En viss förtätning av schakten gjordes mot väster och den stenfria ytan. Schakten hade en likartad stratigrafi. Under skogstorven fanns en steril undergrund av grågul silt med inslag av moränsten. I schakt 312 fanns ett 0,3 meter tjockt ploglager, vilket tyder på att ytan nyttjats för odling i äldre tider. Detta bekräftas av den häradsekonomiska kartan (akt J112-54-15) och ekonomiska kartan från år 1955 (akt J133-9F1a57). Den östra delen av utredningsområdet har nyttjats som hagmark enligt ovan angivna kartmaterial.

I schakt S300, S304 och S308 grävdes sammantaget tre 1×1 meter stora rutor till ett djup av 0,1–0,15 meter, fördelade på en ruta i varje schakt. Materialet i rutorna sållades. Inget av arkeologiskt intresse framkom i vare sig schakt eller rutor.

Figur 5. Utredningsområdet för objekt 4 från väster, före schaktning.

Figur 4. Schaktplan över objekt 4 med schakt S300–S344. Skala 1:2 000.

Objekt 9, del av boplatsläge, fornlämning

Objekt 9 utgörs av ett 6 500 kvadratmeter stort boplatsläge beläget på en sandig platå som i den södra delen övergår i en sydsluttning. Boplatsläget delas av en grusväg som leder till bebyggelsen Sandbacken och Annelund i Medevi. Boplatsläget är inte utredningsgrävt i sin helhet, då endast två ytor berörs i samband med vägbygget. Dessa ytor kommer här att benämnas yta 9a och 9b och redovisas var för sig.

Objekt 9A, boplatsläge, ej fornlämning

Ytan är belägen i den östligaste delen av boplatsläget och har en något anorlunda topografisk karaktär än det övriga läget, då den utgörs av berg i dagen i kombination med ytor bevuxna med glesa ungträd.

Utredningsområdet för 9a uppgick till cirka 50×13 meter eller 750 kvadratmeter.

Endast ett schakt drogs inom ytan då det var svårt att hitta ytor som inte utgjordes av synligt berg eller berg med tunt matjordslager. Under grästorven fanns ett, vad som på plats uppfattade som, påfört lager av sand innehållande modernt glas, tegel och porslin. Den sterila botten utgjordes av gul sand.

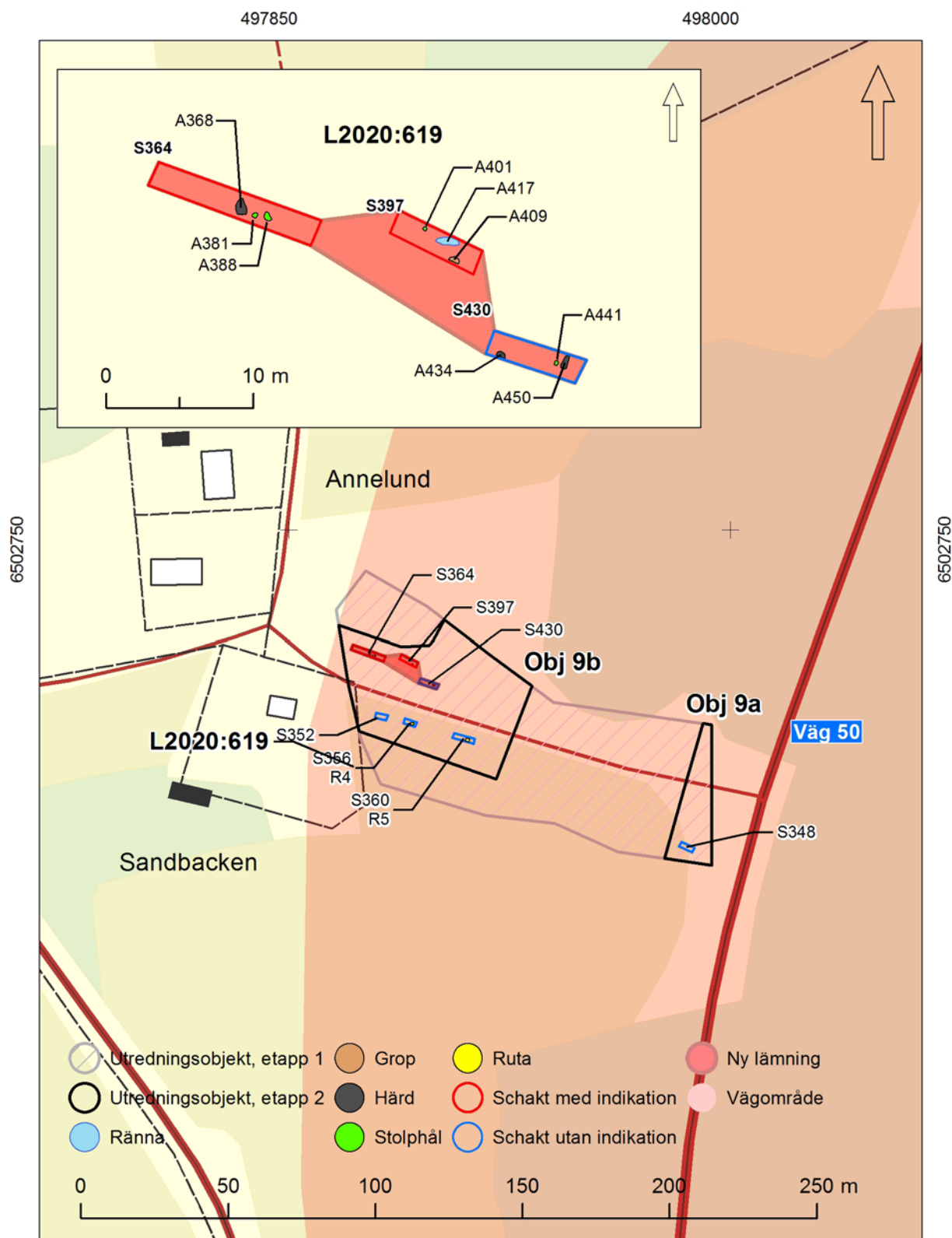
Objekt 9b, boplat, fornlämning, L2020:619

Objekt 9b utgörs av en oregelbunden yta i den västra delen av boplatsläget. Ytan korsas också av den ovan nämnda grusvägen. Det sammantagna utredningsområdets yta är cirka 2 200 kvadratmeter, beläget på en plan yta norr om grusvägen och i åker på den södra sidan om vägen.

Inom yta 9b drogs sex schakt som var 4–12 meter och 0,25–0,3 meter djupa. Schakten söder om vägen, i åkern, hade en likartad stratigrafi. Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en botten av gul något grusig sand. I två schakt (S356 och S360) grävdes två 1×1 meter stora rutor, en i varje schakt, till ett djup av 0,1 meter. Inom varken schakt eller rutor påträffades något av arkeologiskt intresse.

Ytan norr om vägen förefaller ha markberetts vid något tillfälle, vilket också schaktningen bekräftade. Här drogs tre schakt som var 6–12 meter långa och 0,25–0,3 meter djupa. Även här var stratigrafien likartad. Överst fanns ett 0,2 meter tjockt lager påfört grus och matjord, vilken idag delvis var gräsbevuxen i ytan, och i botten fanns en steril av gul, något grusig sand av samma karaktär som på ytan söder om grusvägen.

I samtliga tre schakt hittades lämningar i form av härdar, stolphål, en grop och en ränna. Samtliga lämningar hittades i den sterila, gula sanden efter borttagandet av det påförda grus- och matjordslaget. Av de tre härdarna återfanns en i sin helhet inom schaktet. De två andra härdarnas storlek är inte känd, då de fortsatte in i schaktväggarna. Den härd som låg mitt i schaktet, A368, var

Figur 6. Schaktplan över objekt 9a och 9b med schakt S348–S430. Skala 1:2 000. I figuren finns en infälld bild på schaktet 364 med anläggningarna A368–A450. Skala 1:100.

0,9×0,7 meter stor med en fyllning av grå siltig sand med inslag av kol. De fyra stolphålen var runda, 0,26–0,3 meter stora, med fyllning av grå siltig sand med enstaka kolfläckar. Inget av stolphålen hade någon synlig stenskoning.

Den i schaktet synliga delen av gropen var 0,7×0,36 meter. Gropen fortsatte in i södra schaktkanten. Fyllningen bestod av ljus gråbeige silt med inslag av sot och kol. Utöver gropen fanns även en nedgrävning i form av en ränna som var 1,5×0,4 meter stor. Även den hade en fyllning av ljus silt som i norr övergick till gråsvart. Genom rännan fanns ett avtryck av en stör till vad som tolkas som en hässjestör nedtryckt genom anläggningen. Inom ytan finns ytterligare ett antal störhål efter hässjor. De har inte mätts in och redovisas heller inte i anläggningstabellen.

Samtliga anläggningar har endast tagits fram i plan och ingen av anläggningarna har undersökts. Det har heller inte gjorts någon datering av anläggningarna. Sammansättningen av lämningar i kombination med det djupa anläggningarna hittades på samt den stratigrafi som finns i rännan med den nedtryckta hässjan gör att platsen bedöms som fornlämning.

Resterande delar av boplatsläget har inte utredningsgrävts och kvarstår som möjligt boplatsläge.

Figur 7. Härden A368 som den så ut vid framtagandet. Foto från söder.

Objekt 13 och 14, boplatslägen, ej bedömda

Inget av objekten kom att utredningsgrävas trots att de fanns med i både förfrågningsunderlag, undersökningsplan och beslut. Orsaken till detta var ett beslut om en ny dragning av vägen förbi gården Kalvsjö efter att beslut om arkeologisk utredning etapp 2 fattats av Länsstyrelsen. Den nya dragningen medför att objekt 14 inte kommer att beröras av projektet. De delar av objekt 13 som berörs korsas av en högspänningsledning. Det säkerhetsavstånd som gäller för den här typen av ledningar gjorde att inga schakt var möjliga att dra inom ytan. Boplatslägena för objekt 13 och 14 kvarstår och är därmed ej heller bedömda antikvariskt.

Objekt 22, fossil åker, övrig kulturhistorisk lämning, L2020:621 och boplatsläge, ej fornlämning

Den del av objektet som ligger inom vägsträckningen var den som bedömdes som fossil åkermark vid utredningen etapp 1. När fältinventeringen för utredningen etapp 1 genomfördes var den här delen av undersökningsområdet bevuxen med osedvanligt tät granskog, vilket försvårade de arkeologiska bedömningarna. Vid den arkeologiska utredningen etapp 2 hade skogen avverkat och platsen fick till viss del en ny bedömning. Den fossila åkermarken kvarstår, men platsen visade sig också vara ett bra boplatsläge med södervända stenfria partier på en höjd av 122 meter över havet, höjder som är vanliga för stenåldersboplatser i de här trakterna.

Inom ytan drogs tre schakt i de stenfria partierna för att söka eventuell boplat. Schakten var 6–10 meter långa och 0,1–0,3 meter djupa. I den södra och mellersta delen av ytan, schakt 688 och 692, fanns ett 0,2 meter tjockt ploglager under skogstorven. I norra delen, schakt S696, fanns större moränblock under skogstorven.

Inom hela ytan fanns ett antal lämningar som gick att hänföra till äldre åkerbruk. I den norra delen fanns ett röjningsröse som var ovalt, 3×2 meter stort och 0,35 meter högt. Röset var välvt och uppbyggt av stenar i storleken 0,3–0,4 meter. Röset var placerat inom en del av ytan som får betecknas som icke brukbar på grund av undergrunden av storblockig morän, vilken delvis var synlig ovan mark.

Inom ytan fanns också ett flertal åkerdiken, vilka tyder på att marken har behövt dräneras kraftigt för att kunna brukas. Samtliga diken var grävda, öppna diken som löpte både i nord-sydlig och öst-västlig riktning och tillsammans avgränsade de olika åkertegar. Diket A681 var 1 meter brett och 0,5–0,6 meter djupt, och tolkas som ett krondike. Diket har till skillnad mot övriga diken hållits öppet och rensats i modern tid.

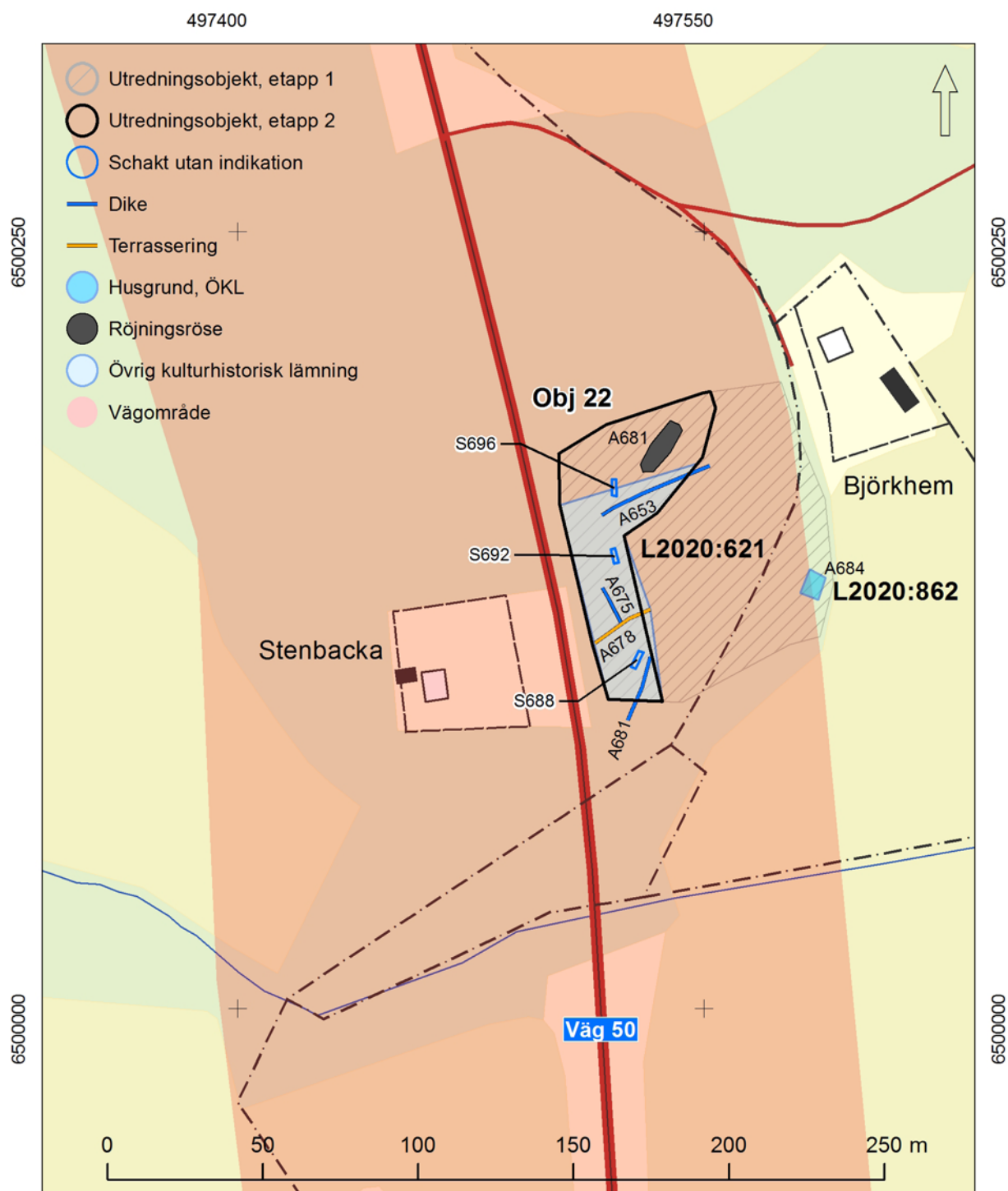
I den södra delen fanns en terrassering som var 12 meter lång i östvästlig riktning och bestod av 0,7–1 meter stora stenar. Terrasseringen skapade två odlingsnivåer, där skillnaden mellan nivåerna uppgick till 0,9 meter.

Samtliga diken och terrasseringen fortsatte utanför utredningsområdet mot öster, även om terrasseringen planar ut och försvinner längre mot öster.

Utanför undersökningsområdet finns grunden efter det uthus som finns beskrivet i utredningsrapporten för den arkeologiska utredningen etapp 1. Vid föreliggande utredning mättes ytan för husgrunden in, vilket inte gjordes vid utredningen etapp 1.

I det historiska kartmaterialet återfinns åkerytorna som en särhägnad i en konceptkarta från år 1686 (akt 05-vny-5a). Utöver åkermarken finns även ett tillhörande torp eller backstuga, belägen utanför föreliggande utredningsområde.

Endast en del av den fossila åkermarken med tillhörande husgrund och boplatsläge är utrett genom utredningsgrävning.

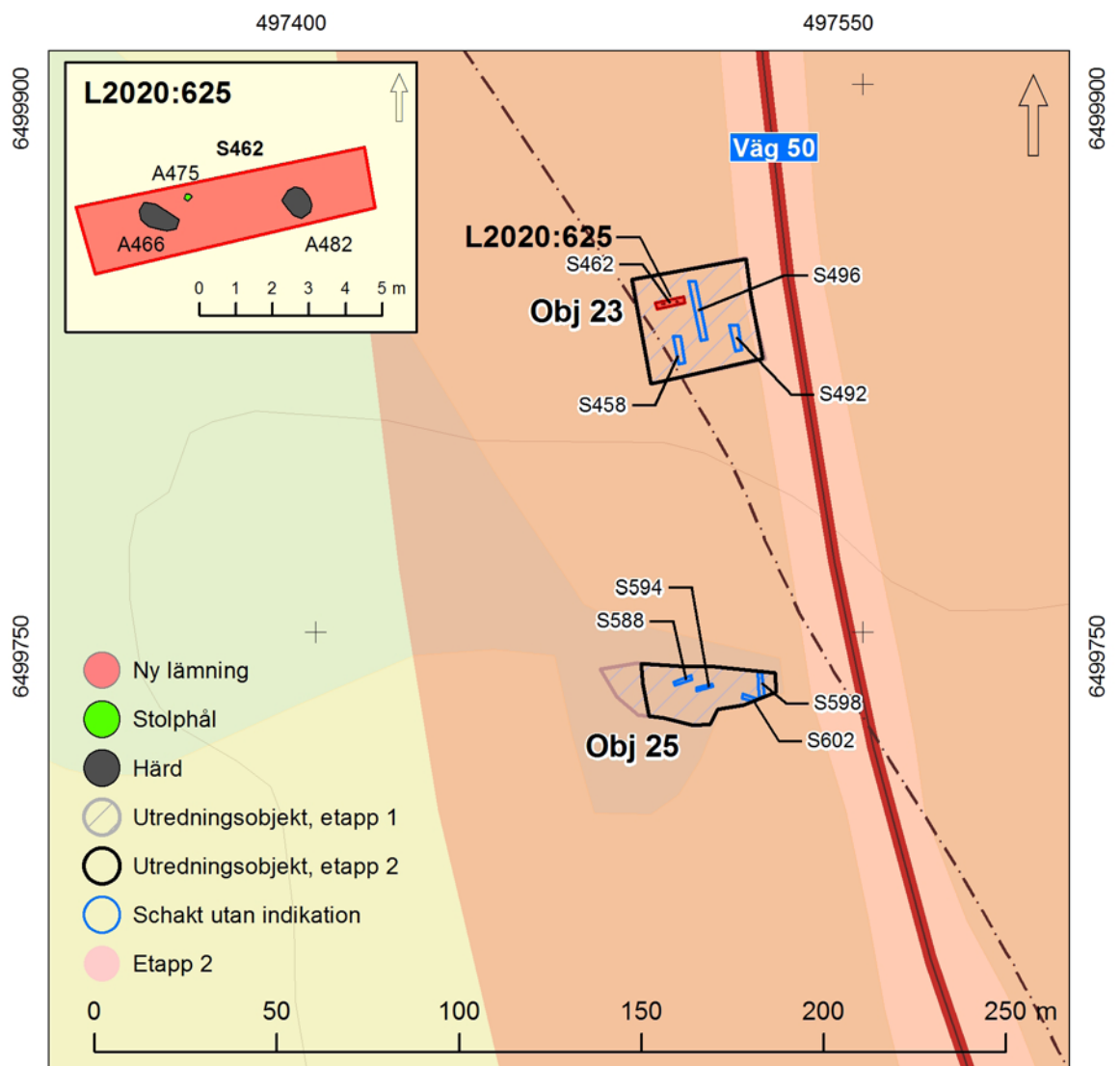

Figur 8. Schaktplan över objekt 22 med schakt S688–S696 och anläggningarna A653–A661. Skala 1:2 000.

Objekt 23, plats för torplämning, ej fornlämning och boplatsläge, fornlämning, L2020:625

Enligt skylt från hembygdsföreningen i Västra Ny är detta platsen för torpet eller torpen Fallastugorna. Idag är objektet beläget på en uppodlad åker och inga synliga lämningar från torpet kunde noteras vid den arkeologiska utredningen etapp 1

På platsen togs fyra schakt upp. Schakten var 8–17 meter långa och 0,25–0,3 meter djupa. Stratigrafin var likartad i tre av schakten, där det under grästorven fanns ett 0,2–0,25 meter tjockt ploglager med en steril undergrund av gul sand. I ett schakt (S492) fanns under det 0,3 meter tjocka ploglagret ett påfört lager, eller stor grop, med grus och asfalt. Schaktningen avbröts och grävdes inte i botten.

Figur 9. Schaktplan över objekt 23 och 25 i skala 1:2 000. Objekt 23 med schakt S458–S496 med infälld bild på schakt S462 med anläggningarna A466–A482. Objekt 25 med schakt S588–S602.

I ett schakt (S462) hittades tre anläggningar, två härdar och ett stolphål. Härdarna var 0,6 meter i diameter och 0,9×0,7 meter stora. Båda hade en fyllning av svartgrå silt med rikligt av kol. Stolphålet var 0,22 meter i diameter med en fyllning av brun sand och inslag av kol. Samtliga anläggningar återfanns under ploglagret, i den sterila gula sanden. I schaktet, i den sterila gula sanden, hittades två slaggstycken som var 7 och 10 centimeter i diameter (se figur 10). Fynden tillvaratogs ej utan återdeponerades i botten av schaktet.

Schaktet var beläget i den nordvästra delen av objekt 23 och en eventuell boplatz kan fortsätta utanför objektet mot norr och öster.

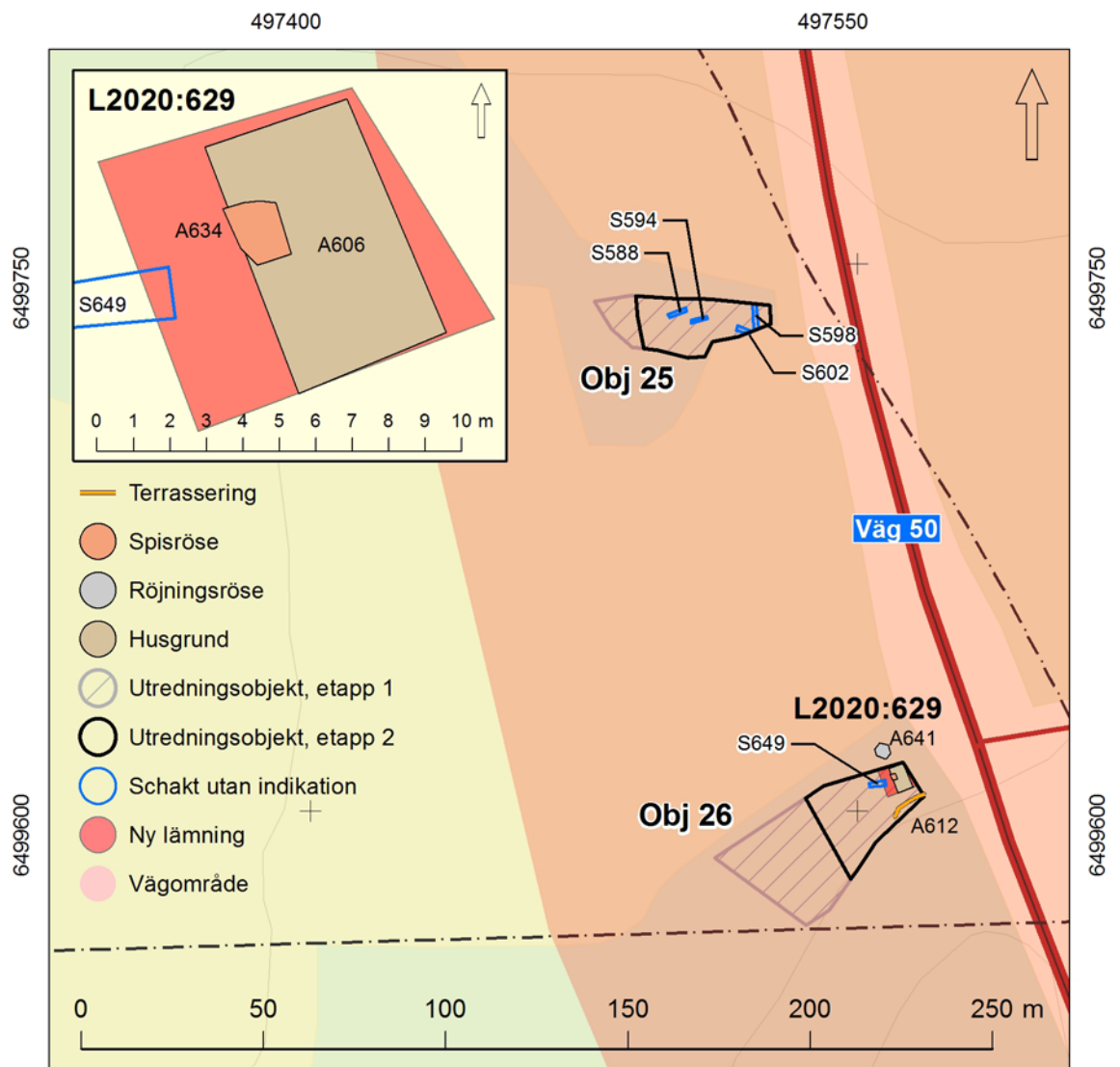

Figur 10. Slagg som hittades i schakt S462.

Objekt 25, lägenhetsbebyggelse, ej fornlämning

Precis som för objekt 23 är denna plats utmärkt med en skylt från Västra Ny hembygdsförening som platsen för en av Fallastugorna, den här gången en backstuga.

Inom undersökningsområdet drogs fyra schakt som var 2–5 meter långa och 0,15–0,2 meter djupa. Under grästorven fanns storblockig morän och silt. Inget av schakten innehöll någon form av anläggningar, kulturlager eller fynd. Lägenhetsbebyggelsen återfinns på en rågångsakt från år 1819, men som fallet är med många historiska kartor är den svårrektifierad då landskapselementen att rektifiera mot är få eller inga (Lantmäterimyndighetens arkiv akt 05-vny-74). Den utpekade ytan avfärdas därmed som platsen för en av Fallastugorna. De stenar som finns på platsen hör förmodligen samman med röjning av sten i den intilliggande åkermarken.

Figur 11. Schaktplan över objekt 26 med schakt S649 och anläggningarna A606–A641. Skala 1:2 000.

Objekt 26, lägenhetsbebyggelse, fornlämning, L2020:629

Lägenhetsbebyggelse i norrsluttning på gränsen mellan enheterna Järskalleby och Kavleback. Bebyggelseenheten återfinns på samma rågångsakt som Fallastugorna, objekt 23 och 25, men är den enda bebyggelsen på kartan som inte är namngiven (Lantmäterimyndighetens arkiv akt 05-vny-74). Bebyggelsen saknas i övrigt historiskt kartmaterial.

Bebyggelsen består av en välbevarad husgrund (A606), 7×4 meter med åtminstone två rum med synlig mellanvägg, byggd i suterräng. Före avtorvning var endast den norra delen av husgrunden synlig, då den består av en källardel, vilken i den arkeologiska utredningen etapp 1 uppfattades som en

möjlig jordkällare. Källardelen är 4×3 meter och 0,7 meter hög, uppbyggd av kallmurad natursten i storleken 0,3–0,5 meter, vilka bildar cirka en meter tjocka murar. Källargrunden är uppbyggd kring ett 2×1,5 meter stort, markfast block som ingår i källarens väggkonstruktion. Ingången, som är cirka 1,5 meter bred, finns i öster. I övergången mellan källardelen och rummet i söder finns vad som uppfattades som ett möjligt spisröse (A634), kvadratisk, 1×1 meter stort och 0,4 meter högt. Den västra delen av husgrunden var kraftigt övertorvad.

Mot öster, på ett flackare parti i förhållande till husgrunden, finns en stenfri yta som kan utgöra någon form av odlingsmark hörande till bebyggelse-enheten. Här finns också ett oregelbundet, 3×2 meter stort och 0,35 meter högt röjningsröse. Röset som är välvt består av sten i storleken 0,3–0,4 meter och är övermossad.

Ett tiotal meter söder om husgrunden och i de högre liggande partierna i terrängen finns en terrassering (A678) som är cirka 10 meter lång, bestående av rundad natursten i storleken 0,5–0,6 meter.

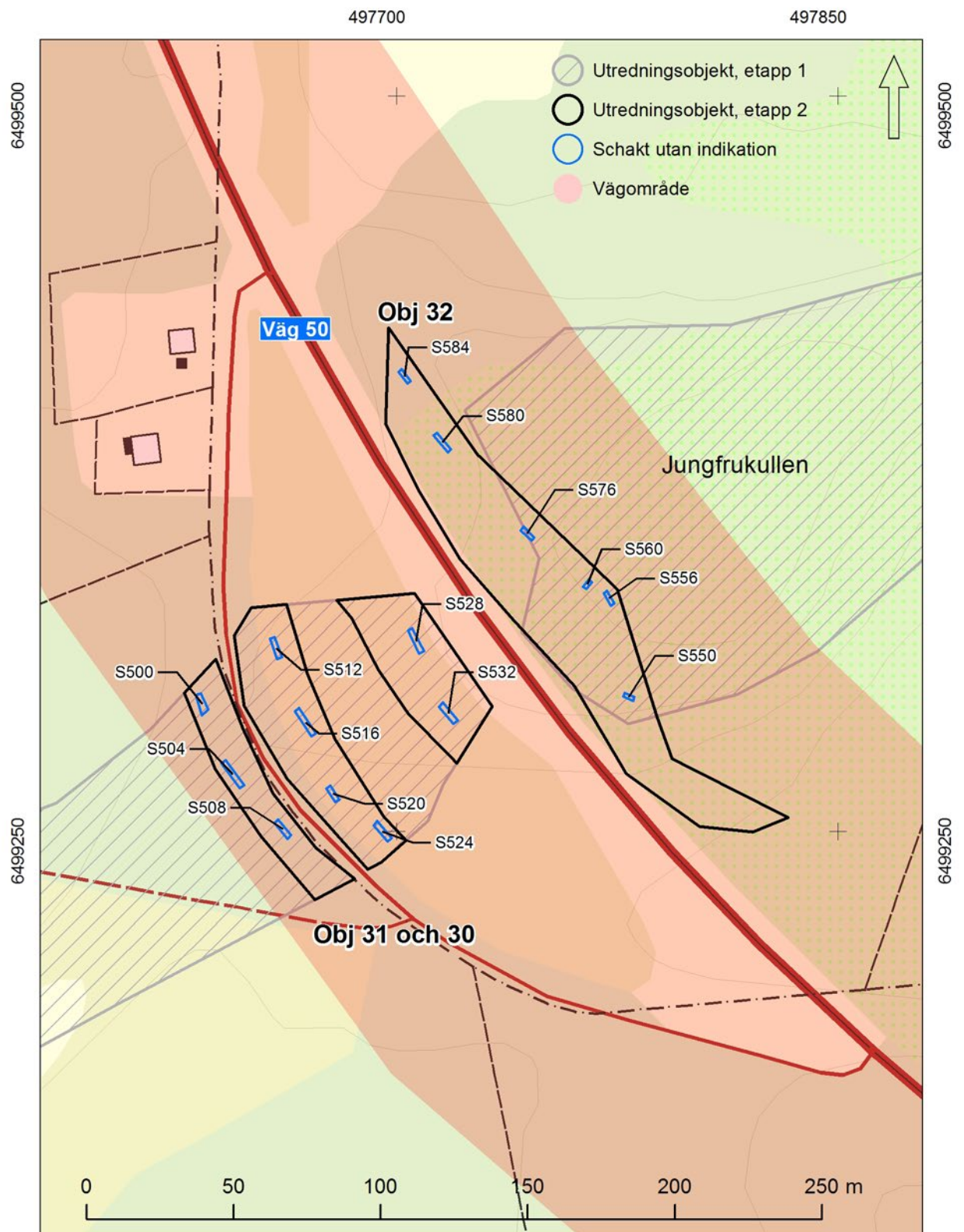
Lämningen bedöms som fornlämning utifrån ålderdomskriteriet, det vill säga att den tillkommit före år 1850, enligt ovan nämnda rågångsakt samt att platsen är varaktigt övergiven och av äldre tiders bruk.

Objekt 30, del av boplatssläge, ej fornlämning och objekt 31, stenkammargrav, L2010:5410 (Västra Ny 110:1)

Av det ursprungliga cirka 13 600 kvadratmeter stora boplatssläget kom cirka 4 500 kvadratmeter att omfattas av den arkeologiska utredningen etapp 2. Utredningsområdet utgjordes av två ytor i den östra delen av objektet. Boplatssläget utgörs av en mot öster utstickande förhöjning mot omgivande, lägre liggande marker i norr, men framförallt mot söder. Delar av undersökningsområdet nyttjas som åkermark, medan andra delar består av planterad granskog. Inom objektet har flera alternativa platser för stenkammargraven L2010:5410 (Västra Ny 110:1) pekats ut. Stenkammargraven, som utgjordes av en hällkista, totalundersöktes på 1940-talet enligt ett brev till Östergötlands länsmuseum från N. G. Svahle (KMR).

Inom de två undersökningsytorna drogs sammantaget nio schakt som var 7–16 meter långa och 0,2–0,3 meter djupa. Samtliga schakt hade en likartad stratigrafi. Under grästorven fanns ett 0,25 meter tjockt ploglager och under det vidtog en gul, steril mjäla. I schakten återfanns inget av arkeologiskt intresse. Inga rutor grävdes i schakten på grund av det myckna, ihållande, regnet vilket inte gjorde sållning av materialet möjlig.

Då endast delar av det arkeologiska objektet är utredningsgrävt kvarstår bedömningen som eventuellt boplatssläge på resterande delar, vilken också kan innehålla ytterligare stenkammargravar som inte är synliga ovan mark.

Figur 12. Schaktplan över objekt 30, 31 och 32 med schakt S512-S552. Skala 1:2 000.

Objekt 32, del av boplatssläge, ej fornlämning och plats med tradition, L2010:6498 (Västra Ny 86:1), övrig kulturhistorisk lämning

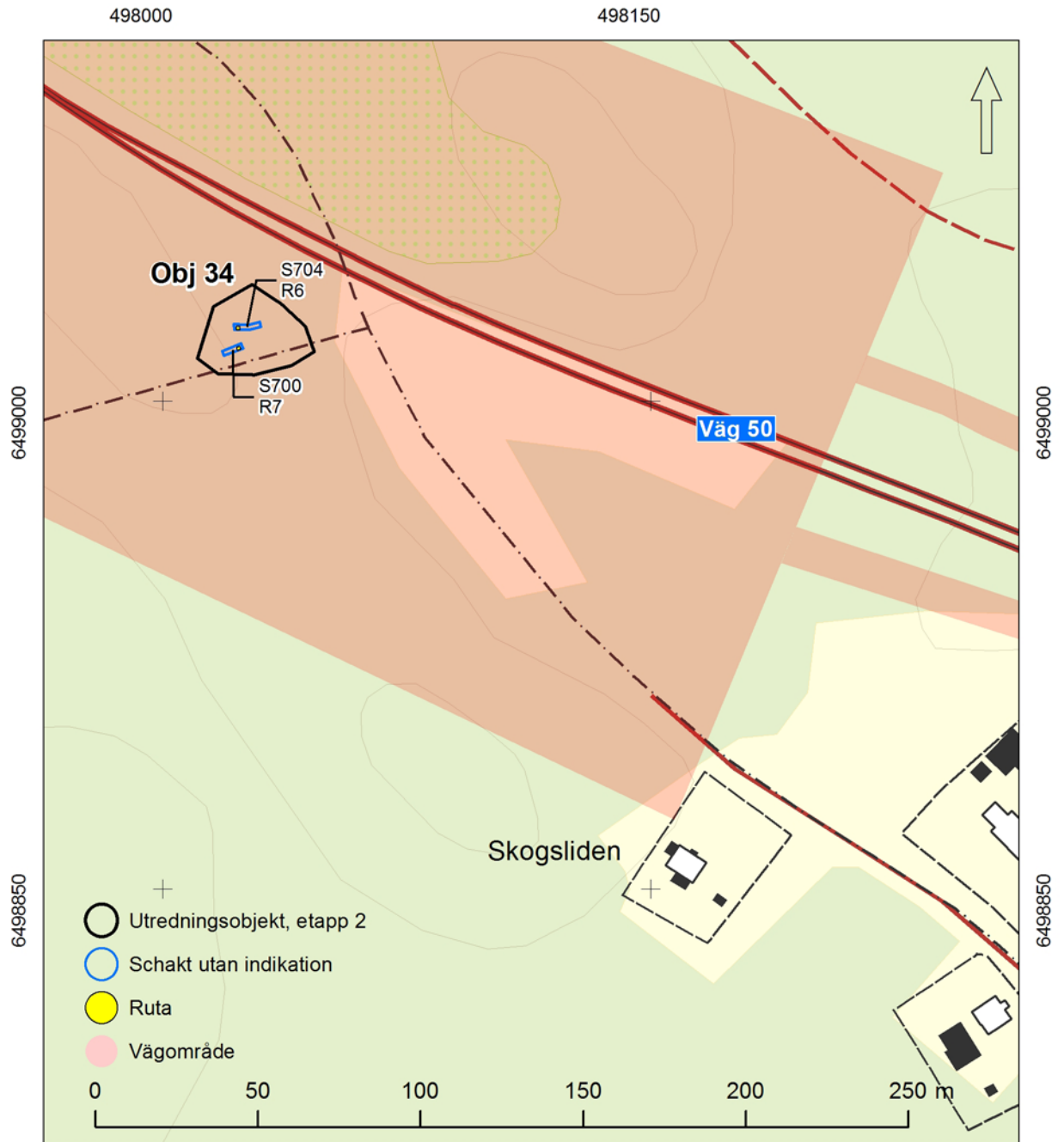
Ett cirka 26 000 kvadratmeter stort boplatssläge som avgränsas topografiskt inom samma yta som L2010:6498 (Västra Ny 86:1), plats med tradition benämnd Jungfrukullen. Den yta som kom att beröras av utredningsgrävningen var belägen på kullens västra kant och omfattade ett 200×25 meter brett område i nord-sydlig riktning. Den undersökta ytan uppgick till cirka 5 000 kvadratmeter där cirka $\frac{2}{3}$ av ytan upptogs av en kraftig släntning mot den betydligt lägre liggande väg 50.

Inom ytan drogs sex schakt som var 3–10 meter långa och 0,15 meter djupa. Då de delar av kullen som ingick i utredningsområdet delvis utgörs av storblockig morän fick schakten avpassas till ytor som var möjliga att gräva. Stratigrafien i schakten bestod av ett ytlager av grästorv som direkt övergick i en steril botten av gråbrun silt med moränsten i skiftande storlekar. Inget av arkeologiskt intresse framkom i schakten. Då stora delar av det utpekade objektet inte kom att ingå i utredningsgrävningen kvarstår bedömningen som eventuellt boplatssläge.

Objekt 34, boplatssläge, ej fornlämning

Ett cirka 1 200 kvadratmeter stort boplatssläge i södervänd mycket svag sluttning som längre mot söder övergår i en brant. Vid fältinventeringen i samband med den arkeologiska utredningen etapp 1 var ytan bevuxen med en tät barrskog, vilken vid föreliggande utredning hade huggits ner så att ytan var belägen på ett kalhygge.

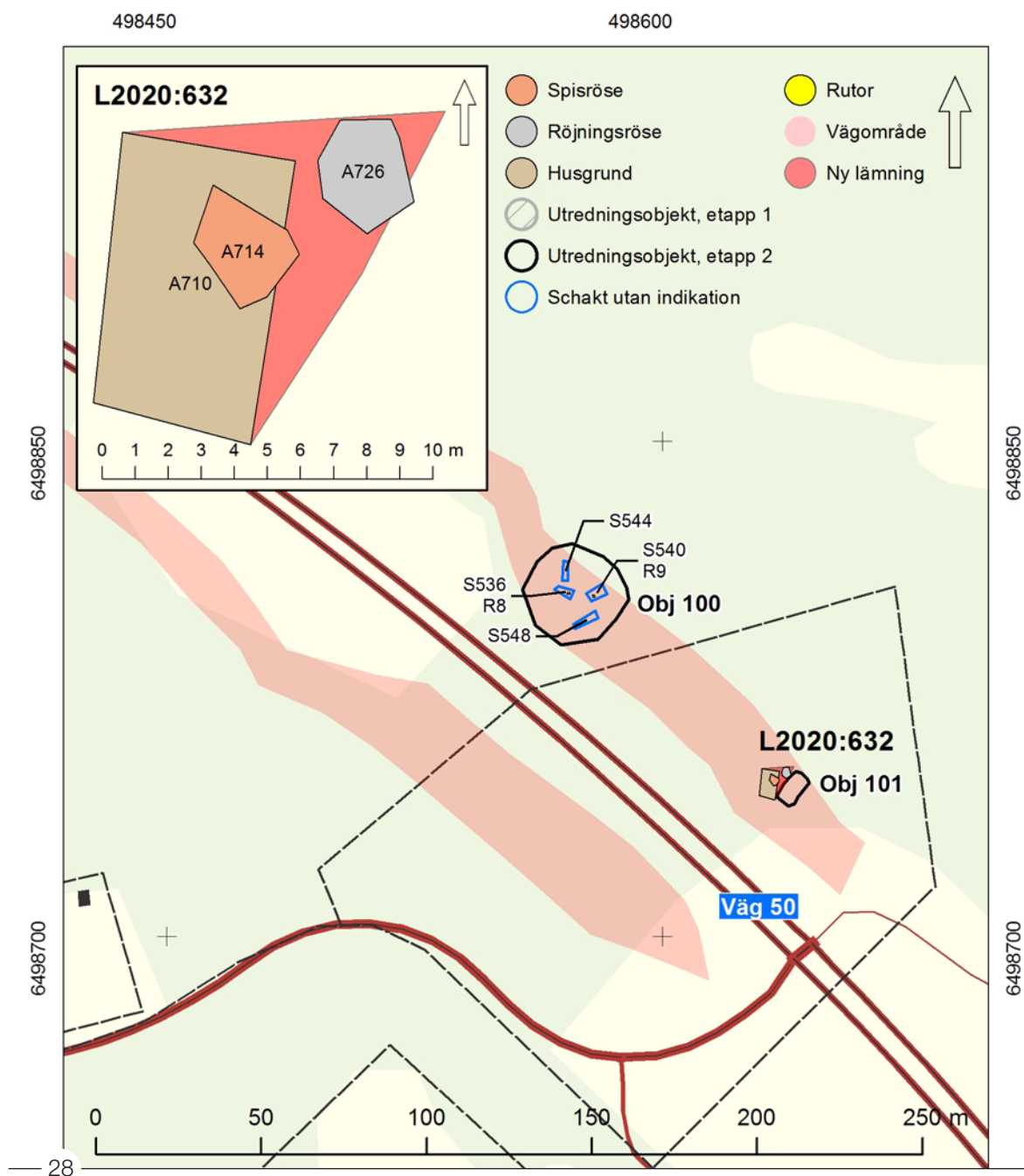
I och med bättre siktförhållande visade det sig att den utpekade boplatssytan var förhållandevis stenfri, medan den omkringliggande terrängen innehöll större moränsten och block. Ytan skyddades mot norr av en flack bergknalle. Inom ytan drogs två schakt som var sex och nio meter långa med ett djup av 0,2–0,25 meter. Under torven fanns en steril botten av gråbrun silt. Inom ytorna, under grästorven, grävdes två 1×1 meter stora rutor, en varje schakt, för hand. Materialet i rutorna sällades. Inget av arkeologiskt intresse påträffades, varken i schakten eller i rutorna. Hela boplatssläget ingick i utredningsgrävningen.

Figur 13. Schaktplan över objekt 34 med schakt S700–S704. Skala 1:2 000.

Objekt 100, boplatssläge, ej fornlämning

Ett cirka 2 500 kvadratmeter stort boplatssläge, på en höjd av 145 meter över havet. Beläget på en södervänd, stenfri platå med ett brantare parti i söder, väster och öster samt en skyddande bergsrygg i norr. Ytan är idag bevuxen med gles blandskog. Inom ytan drogs fyra schakt som var 4–10 meter långa och 0,15–0,25 meter djupa. Stratigrafin var likartad. Under skogstorven fanns en steril av gul silt som i söder övergick i morängrus. En 1×1 meter stora ruta grävdes i schakt S544 och S540 Rutorna grävdes ner 10 centimeter under grästorven. Silten och gruset sållades. Varken schakt eller rutor innehöll något av arkeologiskt intresse.

Figur 14. Schaktplan över objekt 100 med schakt S536–S548 i skala 1:2 000 och situationsplan över objekt 101 med anläggningarna A210–A726 i skala 1:100.

Figur 15. Annica Ramström dokumenterar schakt på objekt 100.

Objekt 101, lägenhetsbebyggelse, fornlämning, L2020:632

Torpet Hållan (eller Hålan) låg administrativt under gården Järskalleby (Gårdskalleby), och var beläget i den södra delen av fastighetens markinnehav, på gränsen till fastigheterna Dansby, Westra Ny och Blommedal. Enligt skylt på platsen från Västra Ny hembygdsförening är bebyggelsen lämning efter rymttorp nr 145.

Det historiska kartmaterialet för Järskalleby är magert. Torpet återfinns på en laga skifteskarta från år 1863 (Lantmäteristyrelsens arkiv, akt 05-vny-102). I husförhörlängderna återfinns torpet från år 1789 och framåt. När torpet etablerades går inte att utröna ur husförhörlängderna, då den äldsta längden från Västra Ny socken härrör just från år 1789. Torpet uppfyller kriteriet för fornlämning vad gäller ålderdomskriteriet och är varaktigt övergivet. Torpet benämns Hållan (Hålan) i det historiska kartmaterialet och i husförhörlängderna.

De synliga lämningarna på platsen består av syllen till en husgrund (A210), 6×9 meter stor, bestående av natursten i storleken 0,3–0,4 meter i söder och norr. I öster och väster var endast delar av syllen synlig, då den här var kraftigt övertorvad och övermossad. I nordöstra hörnet fanns ett spisröse (A214), som var kvadratisk 1,5×1,5 meter stort och 0,3–0,4 meter högt. Spisröset var uppbyggt av tegelsten i två synliga skift. Spisröset hade rasat ut mot norr och söder.

Öster om husgrunden fanns vad som i fält uppfattades som ett röjningsröse (A726), men det kan också röra sig om ytterligare en husgrund som röjts undan. Röset var cirka 3 meter i diameter och 0,4 meter högt bestående av natursten i storleken 0,3–0,4 meter. I rösets norra del, i botten av röset, finns en stenrad som är cirka 4 meter lång, det vill säga att den går delvis utanför själva röset, denna stenrad kan utgöra resterna efter en syllstensrad.

Ytorna norr och öster om torplämningen är kraftigt urschaktade för en infartsväg och en parkering eller vändplats som anlagts för ett grustag som ligger cirka 200 meter öster om lämningen. På parkeringsplatsen eller vändplanen har en byggnad funnits, vilken är synlig i historiska foton från 1950–1960-talen och som inte ska förväxlas med den äldre torplämningen.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 och den arkeologiska utredningen etapp 2 var att klargöra om fornlämning skulle komma att beröras av den planerade ombyggnaden av väg 50 med tillhörande lokalvägar.

Utredningen genomfördes i enlighet med de förutsättningar som angivits i förfrågningsunderlag och undersökningsplan. Den metod som fanns angiven i undersökningsplanen var också den metod som kom att användas. Den arkeologiska rapporten har gjorts inom den angivna tidsramen och budgeten.

Referenser

Tryckta källor

Ramström, A. 2013. *Medevi – Nykyrka*. Särskild arkeologisk utredning
etapp 1 inför utbyggnaden av väg 50, Västra Ny socken, Östergötland.
Arkeologgruppen rapport 2013:19.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Ekonomisk kartan, 1955, Medevi, Rikets allmänna kartverk, akt J133-9F1a57.
Häradsekonomska kartan, Medevi, Rikets allmänna kartverk, akt J112-54-15.
Järskalleby, 1819, Rågångsåtgård, Lantmäteristyrelsens arkiv akt 05-vny-74.
Järskalleby, 1863, Laga skifte, Lantmäteristyrelsens arkiv akt 05-vny-102.
Kavlebäck, 1686, Arealavmätning. Lantmäteristyrelsens arkiv akt 05-vny-5a.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Objekt 4				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
300	7	0,2	Under 0,1 meter skogstorp fanns en steril undergrund av gul silt med inslag av moränsten.	
304	10	0,2	Under 0,1 meter skogstorp fanns en steril undergrund av grågul silt med moränsten i sydväst	
308	13	0,15	Under 0,1 meter skogstorp fanns en grågul silt med inslag av tegel och skärvig sprängsten, den grågula siltan övergick i gul steril silt.	
312	11	0,4	Under 0,1 meter skogstorp fanns en grågul steril silt, Cirka två meter från skogsvägen börjar ett parti med ett 0,3 meter tjockt ploglager med grågul steril silt i botten.	
316	7	0,1	Under 0,1 meter skogstorp fanns en steril undergrund av grågul silt med inslag av moränsten.	
340	8	0,1	Under 0,1 meter skogstorp fanns en steril undergrund av gul silt med inslag av moränsten.	
344	9	0,1	Under 0,1 meter skogstorp fanns en steril undergrund av gul silt med inslag av moränsten.	
Objekt 9				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
348	4	0,2	Under 0,1 meter grästorp fanns ett 0,1 meter påfört lager med sand innehållande modernt glas, tegel och porslin. I botten gul sand.	
352	4	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en botten av gulgrusig sand.	
356	4	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en botten av gulgrusig sand.	
360	6	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en botten av gulgrusig sand.	
364	12	0,25	Överst ett 0,2 meter tjockt lager av grus och matjord som delvis är påfört. I botten steril gul sand.	A368 A381 A388
397	7	0,3	Överst ett 0,2 meter tjockt lager av grus och matjord som delvis är påfört. I botten steril gul sandigt grus.	A401 A409 A417
430	6	0,25	Överst ett 0,2 meter tjockt lager av grus och matjord som delvis är påfört. I botten steril gul sandigt grus.	A434 A441 A450

Objekt 22				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
688	6	0,3	Under ett 0,2 meter tjockt ploglager fanns en steril botten av brun silt.	
692	7	0,3	Under ett 0,2 meter tjockt ploglager fanns en steril botten av brun silt.	
696	10	0,1	Under 0,1 meter skogstörv fanns större moränblock.	
Objekt 23				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
458	8	0,25	Under ett 0,2 meter tjockt ploglager fanns en steril undergrund av gul sand.	
462	8	0,3	Under 0,25 meter ploglager fanns en undergrund av gul sand.	A468 A475 A482
492	8	0,3	Under det 0,2 meter tjocka ploglagret fanns ett lager med vad som uppfattades som påfört grus och asfalt. Schaktet grävdes inte i botten.	
496	17	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en steril undergrund av gul sand. Mitt i schaktet fanns ett 0,3 meter brett, stenfyllt dike.	
Objekt 25				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
588	5	0,15	Under ett 0,15 meter tjockt lager av grästörv fanns en undergrund av silt och moränsten.	
594	3	0,15	Under ett 0,15 meter tjockt lager av grästörv fanns en undergrund av siltig morän.	
598	2,5	0,2	Under ett 0,15 meter tjockt lager av grästörv fanns en undergrund av beige silt.	
602	2	0,2	Under ett 0,2 meter tjockt ploglager fanns en undergrund av grågul silt.	
Objekt 26				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
649	6	0,15	Under 0,15 meter skogstörv fanns en undergrund av grå silt. I schaktets norra kant fanns en möjlig stenrad av 0,2–0,3 meter stora stenar.	

Objekt 30 Objekt 31				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
512	8	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager vidtog steril gul mjäla.	
516	14	0,2-0,3	Under ett 0,2meter tjockt ploglager vidtog steril gul mjäla.	
520	7	0,3	Under ett 0,2meter tjockt ploglager vidtog gråbrun siltig mjäla.	
524	12	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager vidtog steril gul mjäla.	
528	9	0,25	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager vidtog steril gul mjäla.	
532	16	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager vidtog steril gul mjäla.	
500	8	0,25	Under ett 0,2meter tjockt ploglager vidtog steril gul sand.	
504	12	0,25	Under ett 0,2meter tjockt ploglager vidtog steril gul sandig silt.	
508	8	0,25	Under ett 0,2meter tjockt ploglager vidtog steril gul sand	
Objekt 32				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
552	3	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en steril undergrund av moränbunden silt.	
556	6	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en undergrund av gråbrun silt med inslag av moränsten.	
560	4	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en undergrund av gråbrun silt med inslag av moränsten.	
576	7	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en undergrund av gråbrun silt med inslag av större moränsten.	
580	10	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en undergrund av gråbrun silt.	
584	6	0,15	Under 0,1 meter grästorv fanns en undergrund av gråbrun silt.	

Objekt 34				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
700	6	0,25	Under 0,1 meter grästorv fanns en botten av gråbrun silt.	
704	9	0,2	Under 0,1 meter grästorv fanns en botten av gråbrun silt med inslag av morän.	
Objekt 100				
Schaktnr	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning (m)	Anl.
536	9	0,25	Under ett 0,25 meter tjockt lager skogstorv vidtog siltig gul morän.	
540	4	0,2	Under ett 0,2 meter tjockt lager skogstorv vidtog siltig mjäla och morängrus.	
544	8	0,25	Under ett 0,2 meter tjockt lager skogstorv vidtog gul mjälig silt.	
548	10	0,15	Under ett 0,2 meter tjockt lager skogstorv vidtog gul mjälig silt.	

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl.nr	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Schaktnr	Objektnr
368	Härd	0,9x0,7	Oval med en fyllning av grå siltig sand med inslag av kol.	364	9
381	Stolphål	0,26	Rund, fyllning av grå siltig sand med enstaka kolfläckar.	364	9
388	Stolphål	0,3	Rund, fyllning av grå siltig sand med enstaka kolfläckar.	364	9
401	Stolphål	0,3	Rund, fyllning av gråsvart silt.	397	9
409	Grop	0,7x0,36	Storlek och form okänd, fortsätter in i den södra schaktkanten. Gropen har en fyllning av ljus gråbeige silt med sot och kol.	397	9
417	Ränna	1,5x0,48	Fyllning av ljus silt som i norr övergår till gråsvart. Genom anläggningen finns avtrycket av en nedtryckt hässja.	397	9
434	Grop/Härd	0,7X0,35	Fyllning av gråbrun sand med inslag av kol i fyllningen. Fortsätter in i södra schaktväggen.	430	9
441	Stolphål	0,26	Rund, fyllning av beige-grå silt med inslag av sot och kol.	430	9
450	Härd	?	Fortsätter in i östra schaktkanten. Fyllning av grå silt med sot och kol i fyllningen.	430	9
468	Härd	0,6	Rund, fyllning av svartgrå silt med rikligt av kol.	462	23
475	Stolphål	0,22	Rund, fyllning av brun sand med inslag av kol.	462	23
482	Härd	0,9x0,7	Oval, fyllning av svartgrå silt med rikligt av kol.	462	23
606	Husgrund	7x4	0,1–0,7 meter hög. I väster fanns en källare cirka 3x4 meter och 0,7 meter hög med cirka 1 meter breda väggar. I grunden fanns spisröset A634.		26
612	Terrasskant		Av rundade naturstenar 0,5–0,6 meter stora.		26
634	Spisröse	1x1	Kvadratisk, cirka 0,4 meter hög av natursten cirka 0,2–0,3 meter stora.		26
641	Röjningsröse	3x2	Ovalt, välvt, 0,35 meter högt av sten i storleken 0,3–0,4 meter. Övermossad.		26
653	Dike		Åkerdike, 80 x 0,2–0,4 meter med ett djup av 0,2 m.		22
661	Röjningsröse	3x2	Ovalt, välvt, 0,35 m högt av sten i storleken 0,3–0,4 meter.		22
675	Dike		Åkerdike 80 x 0,4–0,5 meter och 0,2–0,3 meter djupt		22
678	Terrassering		Av block, 0,7–1 meter stora		22
681	Dike		Krondike 80x0,5 meter och 0,5–0,6 meter djupt.		22
210	Husgrund	6x9	Synliga syllstenar av natursten 0,3–0,4 meter i söder och norr, delvis i väster och öster. I öster fanns A214		101
214	Spisröse	1,5x1,5	Uppbyggd av två varv tegelsten, cirka 0,3–0,4 meter högt.		101
726	Röjningsröse	3	Rund, 0,4 meter hög av sten i storleken 0,4–0,5 meter. En del av röset påminner om en syll.		101

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2019:54

